

В. Распопов, кандидат фізико-математичних наук, директор Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України:

«Від Малої академії наук до дослідницького університету.»

За роки незалежності Україна втратила європейське лідерство в багатьох галузях промисловості, але спромоглася зберегти й організаційно зміцнити цілісну педагогічну систему пошуку, виховання і професійної орієнтації творчої молоді, схильної до цілеспрямованого продуктивного навчання. Нині в МАН, за підтримки керівництва НАН України, реалізована й ефективно діє система профорієнтаційного відбору, допрофесійної підготовки талановитої шкільної молоді, яка має намір присвятити себе науково-дослідній діяльності. Завдяки дбайливому ставленню ентузіастів олімпіадного і манівського руху – численної когорти шкільних учителів, викладачів вищих навчальних закладів, науковців НАН України (низький їм уклін і шана за це!) – у нашій державі збережено й удосконалено цілісну систему поетапного проведення предметних шкільних олімпіад і конкурсів МАН.

Значний навчально-методичний досвід позашкільної роботи з творчими підлітками, які мріють присвятити себе науці, був напрацьований у позашкільних навчальних закладах – палацах дітей та юнацтва, центрах технічної творчості, центрах інформаційних технологій тощо. На подальше вдосконалення цієї роботи педагогів і науковців МАН спрямовує недавній Указ Президента України від 30 вересня 2010 р. № 927/2010 «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді».

Упродовж багатьох років, здійснюючи науково-педагогічне керівництво юними програмістами Київської МАН «Дослідник», ми переконалися, що навчання стає результативнішим і цікавішим для підлітка, якщо воно тісно пов'язане з його особистою практикою викладання вивченого іншим учням, молодшим за віком.

Поступово в Центрі інформаційних технологій сформувався перспективний напрям творчої діяльності молодих програмістів – розроблення мультимедійних комп'ютерних програм навчального призначення. Звичайно, конкретні теми, над якими працювали наші вихованці, з року в рік змінювалися, оновлювалися відповідно до стрімкого розвитку й оновлення програмного забезпечення сучасних комп'ютерів та Інтернету. Але в цілому тематика манівських робіт завжди виходила далеко за межі програми шкільного курсу інформатики, який має бути консервативним. І це зрозуміло, тому що нормативний шкільний курс інформатики спрямований на підготовку саме пересічних користувачів найпоширеніших програм. Набутий педагогічний досвід узагальнено і

неодноразово апробовано на фахових вітчизняних і міжнародних науково-методичних форумах із використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі, у школі й вищому навчальному закладі. Згаданий Указ Президента України дає змогу на базі регіональних відділень МАН удосконалити в Україні мережу підготовчих відділень для абітурієнтів дослідницького університету. Така система довшівської підготовки фактично забезпечуватиме неперервність і наступність творчої освіти молодих дослідників серед школярів-вихованців МАН, які згодом стануть студентами і продовжать навчання в дослідницькому університеті.

Сьогодні статус дослідницького університету, згідно з Постановою КМУ № 163 від 17.02.10 р. «Про затвердження Положення про дослідницький університет», на визначений термін надається лише найрейтинговішим вищим навчальним закладам, тоді як академічного ВНЗ з назвою «Дослідницький університет» бракує. На думку автора, саме назва «Дослідницький університет» стане найпривабливішою для творчої молоді, абітурієнтів, які пройшли школу МАН, здобули нагороди на всеукраїнських і міжнародних предметних олімпіадах або стали лідерами ЗНО. Очікується, що в такому вищому навчальному закладі рутинне навчання органічно поєднуватиметься з творчою діяльністю, посиленою для студентів участю в науково-дослідних проектах. Наприклад, студентам дослідницького університету, які навчатимуться інформаційних технологій, на молодших і середніх курсах можна було б запропонувати творчі завдання з розроблення українськомовних мультимедійних комп'ютерних програм навчального призначення. Ці дослідження, як курсові студентські роботи, будуть спрямовані на створення, апробацію і подальше впровадження в навчальний процес мультимедійних програм навчального призначення, а також на розроблення тематичних навчально-довідкових сайтів і розміщення їх у мережі Інтернет. Причому конкретні теми курсових і дипломних робіт уточнюватимуть керівники тих наукових відділів і лабораторій, до яких прикріплятимуться студенти дослідницького університету.

Згідно з п. 2 Положення: «Дослідницький університет – національний вищий навчальний заклад, який має вагомні наукові здобутки, провадить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів і програм». Статус надається зазначеному закладу з метою підвищення ролі університету як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних

програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки.

Серед критеріїв діяльності (усього їх 31), відповідно до яких цей статус надають або підтверджують, – захист не менше як 300 кандидатських та 50 докторських дисертацій, наявність серед штатних працівників не менше ніж 150 докторів і 500 кандидатів наук, вихід не менше ніж 200 монографій та підручників із грифом МОНмолодьспорт України, отримання не менше ніж 50 патентів і ліцензій – і все це протягом останніх п'яти років. Кількість наукових публікацій у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних – Web of Science, Scopus та інших, – упродовж останніх п'яти років має становити не менше, ніж 150 публікацій щорічно. На жаль, у цьому положенні не визначено, які ж вимоги мають висуватися до майбутніх абітурієнтів, а саме – до стартового рівня їхньої підготовки.

Зазначимо, що задовольнити вимоги всіх критеріїв, наведених у Положенні про дослідницький університет, здатні лише ті науково-навчальні комплекси, до складу яких органічно входять профільні науково-навчальні центри, науково-дослідні інститути й установи Національної академії наук України» *(Распопов В. Щоб вивчитись на науковця // Вісник НАН України. – 2012. – № 12. – С. 50–52).*